

Yönetilirlik ve Türkiye

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Son günlerde giderek tırmanan ve sonunda Amerika'nın Irak'ı vurmasıyla sonuçlanacağı kesin olan dış politika sürecinde Türkiye'nin sergilediği tutum

bir şeyi göstermiştir. Türkiye, tanımı da çözümü de 'teknik' olan sorunlarda bile akıl almaz bir gevşeklik sergilemektedir. Oysa, teknik aklın belirleyiciliği, planlamanın dikkati, bilginin yönlendiriciliği ile temellendirilen şeydir. Bu, katı bir nesnellik (objektivite) arayışı değildir. Çünkü, teknik denilen olguların da gerek tanım gerekse çözüm düzeyinde ortaya çıkan öznellik (subjektivite) boyutları vardır. Fakat, öznellik yukarıda değinilen öğelerin dışında kalması gereken bir gerçeklik değildir; sadece bir siyasal tercihin akla aykırı olmayan çözüm seçeneklerinden birisi olarak benimsenmektedir. Sorun aslında bir yönetilirlik sorunudur.

Dış politika ve ekonomi alanlarına bakılarak bu yolda bir tartışma yapılabilir.

Üstünde düşünenlerin, ne kadar farklı kesimlerden geliyor olsalar da üstünde uzlaştıkları tek gerçek, Türkiye'nin dış politika konularında giderek kendi içine kapandığıdır. Bunun iki boyutu vardır. Öncelikle, dış politika iç siyasete alet edilmiş ya da tersinden söylemek gerekirse iç politikanın belirleyiciliğine bırakılmıştır. İkincisi, biraz da bunun etkisiyle Türkiye dış politika kararlarını belli dogmatik yaklaşımların etkisi altında kalarak vermeye zorlanmıştır. Bu, aklın yerini korkuların, kararlılığın yerini tedirginliklerin, ciddiye-tin yerini belirsizliğin alması demektir.

Son yıllarda dış politika konularında atılan tüm adımlar ne olduğu bir türlü tanımlanamayan Kürt meselesine bağlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin özellikle Ortadoğu bölgesindeki tavrını açıktan etkilemiş iki sorundan bir tanesi budur; yani ülkenin bölünerek bağımsız bir Kürt devletinin kurulacağı endişesidir. İkincisi de, Cumhuriyet'in ilk yıllarında 'verilmesi' bir türlü içe sindirilemeyen Musul yani güney petrolü, buna 'müncer' olan olaylardır. Türkiye, yörede meydana gelen gelişmeyi bu iki öğenin etkisi altında değerlendirmektedir. Buna, son zamanlarda ortaya çıkan bir üçüncü yaklaşımı daha eklemek gerekir; Avrupa! Gene Türkiye Cumhuriyeti, zaman zaman unutsa da, Avrupa'nın kendisini daima dışladığını, daima ittiğini, asla benimsemediğini ve Batı'nın son kertede kendisine dost olmadığını varsaymıştır. Son Avrupa Birliği 'olaylarından' sonra bu görüşler ağırlık kazanmış ama, ne bunların içi doldurulmuş ne de bunların dönüştürülmesi için bir adım atılmıştır. Oysa, daha farklı, ön almasını bilen, sorunları deşen bir tavır elbette daha farklı bir durumu da oluşturabilecekti. İşin vahim yanı bu durumun görülüp gösterilmesine karşın yönetimin bir türlü aynı çizgiye gelememesidir. Yönetsellik sorunu olan şey budur ve aynı sorun kendisini ekonomide de göstermektedir.

Türkiye, 1971'de başlatılmış bir siyasal iktidar boşluğunun o sıralarda dünya piyasalarında meydana gelen olumsuz gelişmelerle beslenmesi sonucunda içine girdiği krizi, bir dönemde atlatmış görünse de, asla aşmamıştır. Neredeyse son çeyrek yüzyılı çok çeşitli dengesizlikler, bocalamalar ve kayıplarla geçirmiştir. Bir dönüşüm yaşanmış fakat bu ekonominin yapısal sorunlarını aşmaya yetmemiştir. O yapısal sorunlar da enflasyon, gelir dağılımındaki, her geçen gün daha da büyüyen eşitsizlik ve nihayet sosyal güvenlik sisteminin çöküşüdür. Bu sarmal genişletilebilir. Örneğin iç borçlanma ve faiz ilişkisi buraya katılabilir fakat bu karşı karşıya bulunulan sorunun niteliğini değiştirmez.

Türkiye, akıl - bilgi - planlama - karar sürecinde çok ciddi bir bocalama yaşamakta ve kendi altını oymaktadır. Modernleşme aslında (yanlış yanıyla da doğru yanıyla da) bu çizginin benimsenmesidir. Bu, akılcı bir yönetselliğin sistem olarak kabulü demektir. Tekrar etmek gerekirse sorun bu sistemin bir esneklikle uygulanmasında değil bunun dogmatikleştirilmesidir; çünkü, modernite eğer bir şeye karşıysa o da dogmatizmdir. Oysa, Türkiye bugün tam tersi bir noktada bulunmakta ve yönetsellik krizini her geçen gün biraz daha derinleştirmektedir. Bu, her adımını modernleşme doğrultusunda ve biraz daha modernleşmek için attığını söyleyen Türkiye'nin gerçeğidir. Böyle bir durumda modernleşmeden söz açmak bizatihi tam tersi bir noktada bulunulduğunun 'müdellet' ifadesidir ve modernlik adına onun zıttı bir takım adımları atmak bir ülkenin geleceğini karanlığa gömmenin herhalde en ürkütücü yoludur. Türkiye, modernitenin esnek akılcılığını uygulamanın yolunu ne yapıp yapıp öğrenmelidir!

e-mail: kahraman@sabanciuniv.edu.tr